

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor ändras dels temporärt, dels tills vidare. Under samma förutsättningar som biverkningar av ett vaccin som getts i Finland kan ersättas som läkemedelsskada, ska enligt propositionen också som en skada enligt lagen kunna ersättas de biverkningar som drabbat en statstjänsteman och medföljande familjemedlemmar samt vissa andra som kan jämföras med tjänstemän till följd av ett vaccin som getts utomlands på grund av covid-19-pandemin.

Dessutom preciseras bestämmelsen om lagens tillämpningsområde så att lagen också tillämpas på personer som deltar i civila och militära krishanteringsuppdrag.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. Dess bestämmelser om skada orsakad av covid-19-vaccin ska gälla till och med den 31 december 2022. Ersättningar som söks under bestämmelsernas giltighetstid ska kunna betalas ut också efter det att bestämmelsernas giltighetstid löpt ut.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Covid-19-pandemins konsekvenser i Finland och för statliga anställningsförhållanden utomlands	4
2.2 Läkemedelsskadeförsäkring	5
2.3 Produktansvar	5
2.4 Lagstadgat olycksfallsskydd	6
2.5 Statens reseskadeskydd	6
2.6 Coronavacciner och biverkningar	7
3 Förslagen och deras konsekvenser	8
3.1 De viktigaste förslagen	8
3.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
3.2.1 Konsekvenser för statsfinanserna	8
3.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	9
3.2.3 Konsekvenser för statsanställda som arbetar utomlands	9
4 Målsättning	9
5 Remissvar	9
6 Specialmotivering	10
7 Ikraftträdande	11
LAGFÖRSLAG	12
Lag om ändring och temporär ändring av lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor	12
BILAGA	14
PARALLELLTEXT	14
Lag om ändring och temporär ändring av lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor	14

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor (530/2017) trädde i kraft den 1 januari 2018. Genom lagen ändrades praxis för utlandsreseförsäkringar för statens tjänstemän och arbetstagare genom att användningen av försäkringar som tillhandahålls av privata försäkringsbolag slopades och skadeståndsansvaret överfördes på staten som en del av Statskontorets ersättningsverksamhet. Lagen har sedermera ändrats (959/2020, RP 147/2020 rd) så att överlappningarna mellan Statskontorets och utrikesministeriets ersättningssystem i fråga om skadeersättningar vid resor eliminerades genom att Statskontorets reseskadeersättningstjänster utvidgades till att omfatta vissa av utrikesministeriets hälso- och sjukvårdskostnader.

Lagen tillämpas på ersättning av skada som tillfogats en statstjänsteman och medföljande familjemedlemmar på en utrikes tjänsteresa eller under vistelse utomlands som utsänd arbetstagare. Lagen gäller också republikens president och medlemmarna av statsrådet, personer som står i arbetsavtalsförhållande till staten, personer som avlägger praktik vid en statlig myndighet samt andra personer som på uppdrag av en statlig myndighet reser utomlands. Bestämmelserna om kostnader som ersätts enligt lagen och om begravningsbidrag och kostnader för transport av en avliden till hemlandet tillämpas också på ersättning för skada som under en resa drabbat en person som på inbjudan av en statlig myndighet utför ett uppdrag i Finland eller utomlands, om inte personen har rätt till ersättning för samma skada med stöd av någon annan lag, en försäkring eller ett avtal.

Med stöd av lagen betalas ersättning för sjukdom under resa och reseolycksfall. Den som befinner sig på en resa som är längre än tre månader kan få ersättning för kostnaderna för hälso- och sjukvård. Statens reseskadeskydd täcker också vissa andra skador som inträffat under resan, såsom resgodsskador.

De stöd- och rådgivningstjänster dygnet runt som ingår i statens reseskadeskydd har skaffats av en utomstående tjänsteproducent.

Lagen, med undantag för bestämmelserna om ersättning för bestående men samt dödsfallersättning för skada som inträffat på ett område med hög säkerhetsrisk, tillämpas inte på sådan personskada för vilken en tjänsteman, en medföljande familjemedlem eller en inbjuden person har rätt till ersättning med stöd av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015) eller lagen om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämfällbara med arbete (460/2015).

Lagen tillämpas inte heller på sådan personskada för vilken en tjänsteman har rätt till ersättning med stöd av lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

Covid-19-pandemin, som började spridas 2020, har inte lett till någon större minskning av antalet tjänstemän som är på en utrikes tjänsteresa eller vistas utomlands som utsänd arbetstagare. Inom Finlands utrikesrepresentation och i andra uppdrag utomlands finns det sammanlagt över 2 000 statsanställda och medföljande familjemedlemmar. Vid utrikesrepresentationen finns det sammanlagt cirka 1 300 utsända tjänstemän och medföljande familjemedlemmar. Knappt 400 militärpersoner deltar i militär krishantering, och det finns cirka 110 experter inom civil krishantering. Bland dem som befinner sig på långa tjänsteresor utomlands finns även anställda

hos bland annat Polisen, Gränsbevakningsväsendet, Meteorologiska institutet och Försvarsmakten.

Staten är i egenskap av arbetsgivare skyldig att sörja för sina anställdas säkerhet och hälsa också när arbetet utförs utomlands. Ur de statliga arbetsgivarnas synvinkel betyder detta bland annat att statsanställda som vistas utomlands och medföljande familjemedlemmar får möjlighet att delta i covid-19-vaccinationer enligt samma tidtabell som de skulle få vaccin i hemlandet. I praktiken innebär detta att tjänstemän som arbetar utomlands och medföljande familjemedlemmar erbjuds möjligheten att antingen få vaccin i destinationslandet eller komma till Finland för att bli vaccinerade.

I fråga om vacciner som ges utomlands har det dock uppstått frågor om huruvida eventuella biverkningar av vaccinerna är ersättningssgilla inom ramen för de nuvarande ersättningssystemen. Situationen har visat sig vara särskilt problematisk för dem som deltar i krishanteringsuppdrag, eftersom deltagandet i insatsen kan förutsätta vaccination.

Regeringspropositionen är brådskande eftersom det med tanke på hälso- och tjänstgöringssäkerheten för de finländare som arbetar med krishanteringsuppdrag och med tanke på krishanteringsinsatsernas kontinuitet är nödvändigt att de föreslagna lagändringarna snabbt träder i kraft. FN har till exempel meddelat att organisationen under de närmaste veckorna kommer att leverera covid-19-vaccin till trupperna i UNIFIL-insatsen i Libanon. Kommendören (Force Commander) för UNIFIL har meddelat att alla i personalen måste vaccineras för att de ska kunna delta i insatsen. Om Finland inte kan garantera ett tillräckligt försäkringsskydd för eventuella biverkningar av vaccinerna, måste Finlands operativa verksamhet inom verksamhetsområdet upphöra. I värsta fall avbryts krishanteringsstyrkans verksamhet, varvid trupperna måste hemförlovas. Motsvarande risk finns också i andra krishanteringsinsatser där personalen kan få covid-19-vaccin inom ramen för insatsen. I OIR-insatsen i Afghanistan har man fått veta att Förenta staterna ställer följande vaccinparti till finländarnas förfogande.

Till Statskontoret framfördes både år 2018 och 2019 cirka 440 och år 2020 382 ersättningsyrkanden enligt lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor. År 2018 betalades det ut totalt cirka 180 000 euro i ersättningar. År 2019 betalades ersättningar ut till ett belopp av 275 000 euro. År 2020 betalades 260 670 euro i ersättningar.

1.2 Beredning

Utöver finansministeriet har försvarsministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, utrikesministeriet och Statskontoret deltagit i beredningen.

På grund av propositionens brådskande natur har det varit nödvändigt att frånga anvisningarna om hörande i samband med lagberedningen. Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet, Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget, Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf och Fackförbundet Pro rf har hörts i ärendet.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Covid-19-pandemins konsekvenser i Finland och för statliga anställningsförhållanden utomlands

I Kina utbröt i början av 2020 en epidemi av den smittsamma sjukdomen covid-19, orsakad av ett nytt coronavirus. Sjukdomen spred sig snabbt utanför Kina till nästan alla länder i världen.

Till 1 § i statsrådets förordning om smittsamma sjukdomar (146/2017) fogades den 14 februari 2020 till förteckningen över allmänfarliga smittsamma sjukdomar vid sidan av SARS och MERS en annan svår infektion som orsakas av en ny typ av coronavirus (373/2020). Världshälsoorganisationen WHO klassade coronavirusepidemin som en pandemi den 11 mars 2020.

Den första vågen av coronavirusepidemin började i Finland i mars 2020. Efter detta införde Finland snabbt en helhet av restriktioner som grundade sig på rekommendationer, lagstiftning under normala förhållanden och beredskapslagstiftning. Statsrådet konstaterade den 16 mars 2020 i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden i enlighet med 6 § i beredskapslagen (1552/2011) rådde i Finland på grund av coronavirusläget.

Epidemin är fortsättningsvis allvarlig. På grund av det försämrade epidemiläget konstaterade statsrådet igen den 1 mars 2021 i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden enligt 3 § i beredskapslagen råder i landet.

När det gäller de anställda inom den finska statsförvaltningen som har olika uppdrag utomlands strävar man efter att antingen före avresan eller under semesterresor i hemlandet ge de vacciner som ingår i Finlands nationella vaccinationsprogram och de vacciner som krävs med tanke på sjukdomarna i destinationslandet. Det är också möjligt att de vacciner som behövs sänds från Finland.

2.2 Läkemedelsskadeförsäkring

Om vaccinationen sker före avresan eller under en semesterresa i hemlandet eller om de behövliga vaccinerna sänds från Finland till utrikesrepresentationerna eller krishanteringsstyrkorna, har vaccinerna alltid sålts eller överlåtits till förbrukning i Finland, och de eventuella biverkningarna av vaccinerna omfattas av läkemedelsskadeförsäkringen.

Läkemedelsskadeförsäkringen täcker sådana men orsakade av vacciner som är allvarligare än lindriga och som har tillfogat den vaccinerade en personskada. Ersättning kan beviljas om det men som vaccinet orsakat inte har gått om inom 14 dagar eller om menet har föranlett sjukvårdskostnader eller inkomstbortfall som överstiger 85 euro. Ersättningen bestäms enligt skadeståndslagen (412/1974). Den maximala ersättning som betalas på basis av läkemedelsskadeförsäkring är 4 miljoner euro för varje skadelidandes del.

I Finland svarar Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget för läkemedelsskadeförsäkringen. Bolaget är ett försäkringsbolag som grundats av Finska andelslaget för ersättning av läkemedelsskador. Läkemedelsskadeförsäkringen är en frivillig försäkring till skydd för läkemedelsanvändarna. Läkemedelsskadeförsäkringen har tecknats av Finska andelslaget för ersättning av läkemedelsskador, vars medlemmar omfattar tillverkare, importörer, distributörer eller försäljare av läkemedel i Finland. Läkemedelsskadeförsäkringen täcker läkemedel som överlåtits till förbrukning i Finland. Försäkringen ersätter också skador som inträffat i samband med klinisk läkemedelsprövning samt skador som orsakats av donerat blod eller av blodpreparat. System som motsvarar den finska läkemedelsskadeförsäkringen finns i de flesta andra nordiska länderna och i Tyskland.

2.3 Produktansvar

Produktansvarslagen (694/1990), som baserar sig på produktansvarsdirektivet (85/374/EEG), tillämpas också på skador som orsakas av läkemedel och därmed också av vacciner. Med stöd av produktansvarslagen ska skadestånd betalas för skador som har uppstått till följd av att en produkt inte har varit så säker som det kunde förväntas. Produktens säkerhet ska bedömas med

hänsyn till den tidpunkt när den sattes i omlopp, dess förutsebara användning, marknadsföringen av produkten, bruksanvisningar och övriga omständigheter. Den skadelidande måste kunna bevisa skadan, defekten och orsakssambandet mellan defekten och skadan. Skadeståndsskyldiga är tillverkaren, importören, den som satt produkten i omlopp och den som marknadsför produkten. Produktansvaret är ett strikt ansvar, vilket betyder att ersättningsskyldigheten inte förutsätter vållande från den ersättningsskyldiges sida.

I de flesta länderna baserar sig ersättningar för läkemedelsskador på produktansvar.

2.4 Lagstadgat olycksfallsskydd

Eventuella biverkningar av covid-19-vacciner ersätts inte som olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar och inte heller som olycksfall eller tjänstgöringsrelaterad sjukdom enligt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag. Vaccination är inte en sådan plötslig, oförutsedd händelse orsakad av en yttre faktor som skulle uppfylla definitionen av olycksfall. Vid vaccination är det inte heller fråga om exponering för en faktor som orsakat sjukdomen under arbetsförhållanden, vilket är en förutsättning för att sjukdomen ska betraktas som en yrkessjukdom. En sjukdom som uppkommit som en biverkning av ett vaccin kan inte heller anses vara en skada eller sjukdom som sannolikt uppstått som en följd av tjänstgöring.

2.5 Statens reseskadeskydd

Skyddet för statsanställda och medföljande familjemedlemmar i händelse av olycksfall och andra skador på fritiden under en utrikes tjänsteresa eller under vistelse utomlands grundar sig på lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor. Statens reseskadeskydd tillämpas också på personer i ett annat offentligt anställningsförhållande inom civil och militär krishantering.

Kostnader för behandling av eventuella sjukdomar som orsakas av covid-19-vaccin som getts i destinationslandet kan ersättas i högst tre år från det att sjukdomen konstaterats. Maximibeloppet av ersättning för bestående men samt dödsfallsersättning som betalas ut efter en tjänstemans eller en medföljande makes död är 61 482 euro. Om tjänstemannens destinationsort ligger i ett område med hög säkerhetsrisk, är maximibeloppet av ersättning för bestående men 220 000 euro och dödsfallsersättningen 210 000 euro. Statens reseskadeskydd omfattar inte ersättning för inkomstbortfall.

Ersättning betalas även för evakuering av en person för att få vård inom hälso- och sjukvården i hemlandet med anledning av covid-19-infektion och svår sjukdom som kräver intensivvård.

De vars utrikes tjänsteresa eller vistelse utomlands är avsedd att vara mer än tre månader och som kommer till Finland för vaccination kan få ersättning för resekostnaderna ur statens reseskadeskydd i form av ersättning för hälso- och sjukvårdsresa. Det finns uppskattningsvis sammanlagt cirka 2 000 personer som har rätt att ur statens reseskadeskydd få ersättning för en covid-19-vaccinationsresa. Om man utgår från att en resa från destinationslandet till Finland och tillbaka kostar 700 euro och att alla som har rätt till det gör två vaccinationsresor till Finland, medför detta en kostnad på högst cirka 3 miljoner euro inklusive bokningsavgifter till resebyrån.

Om den som reser är berättigad till en semesterresa till hemlandet på bekostnad av arbetsgivaren, förutsätts personen om det är möjligt ta en av vaccindoserna under sin semesterresa. De som arbetar vid utrikesrepresentationen har rätt till semesterresa till hemlandet. I och med det

minskar antalet vaccinationsresor med 1 300, vilket innebär att högst 2 700 resor ersätts, vilket medför en kostnad på cirka 2 miljoner euro.

Om hela krishanteringspersonalen blir vaccinerad på stationeringsorten, minskar antalet vaccinationsresor ytterligare med ungefär tusen. Kostnaderna för resorna uppgår då till cirka 1,3 miljoner euro.

När det finns tillräckligt med vaccin i Finland, vaccineras den nya roterande krishanteringspersonalen redan i hemlandet före avresan till insatsområdet. Detta kommer att ytterligare minska antalet vaccinationer som görs utomlands och beloppet av resekostnaderna.

2.6 Coronavacciner och biverkningar

Över 300 miljoner människor i världen har redan blivit vaccinerade mot coronaviruset. Erfarenheterna av vaccinerna ökar hela tiden i takt med att allt fler länder tar dem i bruk. Ett så stort antal människor har redan blivit vaccinerade att om vaccinerna skulle medföra en högre risk för biverkningar än andra vacciner som är i bruk, skulle biverkningarna sannolikt ha upptäckts.

I Finland har 740 389 personer fått en första dos coronavaccin och 87 021 personer den andra dosen (23.3.2021, Institutet för hälsa och välfärd https://www.thl.fi/episeuranta/rokotukset/coronavaccination_uppfoljning.html). Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet för ett register över anmälningar om biverkningar av läkemedel och vacciner i Finland. Sammanlagt 1 144 anmälningar om biverkningar har gjorts i fråga om de coronavacciner som används i Finland. Av dessa är 741 icke-allvarliga anmälningar och 403 allvarliga anmälningar (22.3.2021, läst 23.3.2021 https://www.fimea.fi/web/sv/om_fimea/aktuellt/coronavirus-covid-19/-/coronavaccinernas-inrapporterade-biverkningar). Antalet anmälningar i Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdets register över biverkningar i fråga om alla läkemedel och vacciner har varit 10 650 år 2018, 9 400 år 2019 och 7 600 år 2020.

Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget får årligen cirka 160–250 anmälningar om läkemedelsskador i fråga om alla läkemedel och vacciner. Genom skadeanmälan ansöker man om ersättning från läkemedelsskadeförsäkringen. Av alla skadeanmälningar leder knappt hälften till ersättningar. Den genomsnittliga ersättningen är cirka 20 000 euro, men ersättningsbeloppet varierar stort beroende på skadans art. Årligen hänför sig färre än 10 skadeanmälningar till vacciner, och av dem har ungefär en tredjedel lett till att ersättning betalats ut.

De läkemedelsskador som anmäls till Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget är i regel tillfälliga. I de flesta fall betalas ersättning till den skadelidande för tillfälliga men (sveda och värk). Läkemedelsskador leder till bestående men i bara ett fåtal fall per år. Ännu färre fall leder till bestående arbetsoförmåga. Ersättningen bestäms enligt skadeståndslagen och trafik- och patientskadenämndens rekommendationer.

Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget har till och med den 24 mars 2021 fått knappt 20 skadeanmälningar. Detta är mer än under ett vanligt år, och det är sannolikt att det kommer att göras många skadeanmälningar om coronavacciner. De biverkningar som hittills anmälts har dock varit typiska för vacciner, det vill säga tillfälliga men. För att ersättning ska betalas ut krävs det att den drabbade är fortlöpande arbetsoförmögen i minst 14 dagar eller att läkemedlet orsakat bestående kroppsskador eller sjukdom. Vid tillfälliga men kan kostnader för behandling av sjukdom och kortvarigt inkomstbortfall bli ersättningsgilla, varvid ersättningen är 1 000–2 000 euro.

Sannolikheten för allvarliga biverkningar av coronavaccin är enligt de anmälningar om biverkningar som rapporterats till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet

0,0487 procent (403 anmälningar om allvarliga biverkningar dividerat med 827 410, som anger det totala antalet första och andra vaccindoser) och enligt skadeanmälningarna till Läkemedels-skadeförsäkringsbolaget 0,0024 procent (20 skadeanmälningar dividerat med det totala antalet vaccindoser 827 410). Om sannolikheten för biverkningar av de av Europeiska läkemedelsmyndigheten godkända coronavacciner som ges utomlands är på samma nivå som sannolikheten för biverkningar av de vacciner som ges i Finland, är det sannolikt att en av 2 000 vaccinerade gör en anmälan om allvarliga biverkningar och att ingen eller en enda gör en anmälan om läkemedelsskada.

3 Förslagen och deras konsekvenser

3.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor preciseras i fråga om personer som deltar i civila och militära krishanteringsuppdrag. Lagen har också tidigare tillämpats på dem, men genom ändringen syftar man efter att stärka det gällande rättsläget. Dessutom föreslås det att lagen ändras så att skador orsakade av vaccin som getts för att förebygga covid-19-pandemin ersätts på samma villkor som de skulle ersättas ur läkemedelsskadeförsäkringen om de uppstått till följd av vaccin som getts i Finland.

Statsrådet har utfärdat en förordning om frivilliga covid-19-vaccinationer (1105/2020). Leverans av vacciner till personer som arbetar utomlands och till medföljande familjemedlemmar förutsätter att man avviker från den nationella vaccinationsordningen, och det vore svårt att genomföra i praktiken eftersom åtminstone vissa vacciner kräver en särskild förvaringstemperatur. Att transportera statsanställda för att de ska kunna vaccinera sig är inte ändamålsenligt ekonomiskt sett. Det enda genomförbara sätt som återstår är därför att ge vaccinet utomlands, antingen på stationeringsorten eller så nära den som möjligt.

Det föreslås att lagen ändras så att om ett sådant vaccin orsakar den vaccinerade biverkningar som är allvarligare än lindriga, kan den skada som vaccinet orsakat ersättas med statliga medel. Statskontoret ska handlägga och avgöra ansökningar om ersättningar som gäller detta, på samma sätt som Statskontoret också sköter handläggningen av ersättningar för andra skador vid statliga resor.

För närvarande kommer det i fråga om åtminstone en krishanteringsinsats att förutsättas att den personal som deltar i insatsen låter vaccinera sig mot covid-19. I några krishanteringsinsatser är det dessutom möjligt att genomföra covid-19-vaccinationerna via en internationell samarbetspartner, och detta ordnas av krishanteringsinsatsen. Även andra vaccinationsarrangemang kan vara möjliga i fortsättningen. Därtill har en del av utrikesförvaltningens tjänstemän och deras familjemedlemmar möjlighet att få vaccin i enlighet med reciprocitetsprincipen. Likabehandlingen av statsanställda förutsätter att staten ersätter de biverkningar som drabbat statsanställda som vaccinerats utomlands samt medföljande familjemedlemmar på samma villkor som ersättning kan betalas ur läkemedelsskadeförsäkringen till följd av ett vaccin som getts i Finland.

3.2 De huvudsakliga konsekvenserna

3.2.1 Konsekvenser för statsfinanserna

Propositionen innebär att statens budgetmedel används sparsamt, eftersom de ersättningar för biverkningar som betalas sannolikt leder till betydligt lägre kostnader än om personerna transporterades till Finland för att bli vaccinerade. Kostnaderna för transporter till Finland beräknas

uppgå till minst 1,3 miljoner euro. Det är svårt att uppskatta beloppet av ersättningarna för biverkningar, men om man ser till Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolagets erfarenheter och ersättningspraxis uppgår de ersättningar som ska betalas sannolikt till tusentals euro.

Det är möjligt, om än osannolikt på grund av det låga antalet personer som vaccineras, att det också uppkommer allvarliga biverkningar som kan leda till långvarig eller bestående arbetsoförmåga. Ett enda fall av bestående arbetsoförmåga kan leda till ersättningsutgifter på flera miljoner euro. Att ersättning för skador orsakade av vaccin beviljas med stöd av den temporära lag som nu föreslås är ändå sekundärt i förhållande till annan lagstiftning, och därför kommer ersättning för långvarig eller bestående arbetsoförmåga i huvudsak att betalas via andra system.

3.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har betydande konsekvenser för Finlands möjligheter att delta i krishanteringsuppdrag, för om Finland inte kan garantera ett tillräckligt försäkringsskydd för eventuella biverkningar av vacciner, måste Finlands operativa verksamhet inom verksamhetsområdet upphöra. I värsta fall avbryts krishanteringsstyrkans verksamhet, varvid trupperna måste hemförlovas.

Propositionen har också konsekvenser för alla de myndigheter som har anställda som befinner sig på över tre månader långa tjänsteresor och som skulle kunna genomföra coronavaccinationerna utomlands i stället för att transportera de anställda till Finland.

Det kan antas att antalet skador orsakade av vaccin, som enligt de föreslagna bestämmelserna ska ersättas, förblir lågt, vilket innebär att ändringen inte påverkar antalet anställda som handlägger reseskador vid Statskontoret, och inte heller kostnaderna för informationssystemet.

3.2.3 Konsekvenser för statsanställda som arbetar utomlands

Propositionen förbättrar försäkringsskyddet för och likabehandlingen av statsanställda som arbetar utomlands i och med att de anställda börjar omfattas av samma skadestånd som de personer som arbetar i Finland.

4 Målsättning

Syftet med propositionen är att de biverkningar som drabbat statstjänstemän och medföljande familjemedlemmar samt vissa andra som kan jämföras med tjänstemän till följd av ett vaccin som getts på grund av covid-19-pandemin ska kunna ersättas som reseskada under samma förutsättningar som biverkningar av ett vaccin som getts i Finland kan ersättas som läkemedelskada.

5 Remissvar

På grund av propositionens brådskande natur var det nödvändigt att avvika från anvisningarna om hörande vid författningsberedning, och det har därför inte ordnats någon remissbehandling. De synpunkter som framförts av de ministerier som deltagit i beredningen och av andra aktörer som hörts har beaktats i beredningen.

6 Specialmotivering

1 §. Tillämpningsområde. Det föreslås att det till 1 mom. ska fogas att tillämpningsområdet också omfattar personer som deltar i civila och militära krishanteringsuppdrag. Lagen har ända sedan ikraftträdandet också tillämpats på skador som drabbat dessa anställda under resor, men sedermera har det visat sig att det för tydlighetens skull behöver föreskrivas om detta genom en uttrycklig bestämmelse.

4 a §. Rätt till ersättning för skada orsakad av covid-19-vaccin. I det föreslagna 1 mom. föreskrivs det om tjänstemäns och medföljande familjemedlemmars rätt att få skadestånd. Lagen tillämpas också på personer som står i arbetsavtalsförhållande till staten, personer som avlägger praktik vid en statlig myndighet samt andra personer som på uppdrag av en statlig myndighet reser utomlands.

Som skada orsakad av vaccin ersätts endast en skada som orsakats av ett sådant av Europeiska läkemedelsmyndigheten godkänt vaccin som getts för att bekämpa covid-19-pandemin och för vilket Europeiska kommissionen har beviljat försäljningstillstånd. Denna avgränsning är nödvändig för att man därigenom strävar efter att säkerställa att endast vacciner som genomgått prövning används. I praktiken är de vacciner som ges då godkända, oberoende av i vilket land de ges. Ersättning för skada orsakad av vaccin betalas inte ut på den grunden att vaccinet inte har haft avsedd effekt.

Villkoret om att utlandsvistelsen ska vara längre tid än tre månader tillämpas också på ersättningar enligt 4 och 12 § i lagen. Personer som är på kortare tjänsteresor än detta har möjlighet att bli vaccinerade i Finland.

Enligt förslaget är det också möjligt att få ersättning för skador orsakade av vaccin som getts före lagens ikraftträdande, om vaccinet har getts i januari i år eller senare. Det retroaktiva skadeansvar som föreskrivs i lagens ikraftträdandebestämmelse behövs, eftersom flera tiotals personer har fått coronavaccin före lagens ikraftträdande. Bestämmelser om förmåner kan utfärdas också retroaktivt.

Enligt 2 mom. betalas ersättning enligt lagen inte till en person som har rätt att få ersättning på basis av en läkemedelsskadeförsäkring som beviljats av Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget.

4 b §. Ersättning för skada orsakad av covid-19-vaccin. Den föreslagna paragrafens 1 mom. innehåller bestämmelser om förutsättningarna för ersättning för skador orsakade av vaccin. Skador orsakade av vaccin ersätts i enlighet med skadeståndslagens bestämmelser om ersättning för personskada. I de fall en person fortlöpande är arbetsoförmögen eller har nedsatta kroppsfunktioner ska detta ha pågått i minst 14 dagar för att personen ska ha rätt till ersättning. Ersättning kan också beviljas för bestående men eller sjukdom.

Enligt 2 mom. ska vid utbetalning av ersättning iakttas de bestämmelser i skadeståndslagen som uttryckligen nämns i momentet. Bestämmelserna i fråga handlar om ersättning för personskada och inkomstförlust, ersättning för personer som i ung ålder förlorat sin arbetsförmåga på grund av en personskada samt ersättning för sveda och värk och andra tillfälliga men. Bestämmelserna i skadeståndslagen iakttas även i frågor som gäller ersättning för nödvändiga kostnader och inkomstförlust för vård av föräldrar, barn, make och andra närstående till den som tillfogats en personskada, ersättning för begravning, underhållsbidrag, ersättning för framtida inkomstförlust eller förlust av underhåll, väsentlig förändring av de omständigheter som utgjort grund för bestämmande av ersättning, medverkan till skada eller annan omständighet som inte hörde till den

skadevållande handlingen samt upphörande av rätten till ersättning för sveda och värk och andra tillfälliga men, för bestående men och för lidande till följd av att den skadelidande avlider. Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget iakttar i sina ersättningar samma bestämmelser i skadeståndslagen.

Från ersättningen avdras den ersättning som sökanden för samma skada har fått eller uppenbarligen har rätt att få med stöd av 4, 5–15 § i lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor, med stöd av någon annan lag eller på basis av en försäkring.

Enligt 3 mom. ersätts dödsfall i enlighet med 10 och 11 § i lagen. I 10 § föreskrivs det om ersättning för dödsfall på grund av sjukdom under resa eller reseolycksfall. För att det ska vara möjligt att betala dödsfallsersättning också för skador enligt 4 b §, behöver det utfärdas en uttrycklig bestämmelse om detta. I 11 § föreskrivs det om dödsfallsersättning för skada som inträffat på ett område med hög säkerhetsrisk.

Enligt 4 mom. ska ersättning sökas senast den 31 december 2022. Det är mycket sannolikt att de vacciner som omfattas av lagens tillämpningsområde hinner ges under 2021. Eventuella biverkningar hinner då upptäckas inom ett år från det att vaccinet gavs. Statskontoret ska i enlighet med lagens ikraftträdandebestämmelse kunna behandla en ersättningsansökan som lämnats in inom utsatt tid och betala ut ersättningar, även om de paragrafer som gäller detta inte längre är i kraft.

Enligt 5 mom. är den maximala ersättningen för en skada orsakad av covid-19-vaccin fyra miljoner euro för varje skadelidandes del. Motsvarande ersättningstak tillämpas också i fråga om de ersättningar som betalas i Finland för skador orsakade av vaccin.

7 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Lagens 4 a och 4 b § tillämpas till och med den 31 december 2022. Paragraferna tillämpas också efter utgången av lagens giltighetstid på de ersättningar som har sökts under giltighetstiden för 4 a och 4 b § i denna lag.

Denna proposition med förslag till lag har utarbetats som brådskande lagstiftning. Vaccinerna torde kunna ges i år. Det kommer att finnas ytterligare ett år för att upptäcka eventuella biverkningar.

Om läget förändras och vacciner enligt lagens 4 a och 4 b § måste ges under betydligt längre tid än väntat eller om det annars framkommer behov av att förlänga giltighetstiden för 4 a och 4 b §, hinner man utfärda lagstiftning om detta under 2022.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring och temporär ändring av lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor (530/2017) 1 § 1 mom., sådant
det lyder i lag 959/2020, och
fogas temporärt till lagen nya 4 a och 4 b § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Skada som tillfogats en statstjänsteman och medföljande familjemedlemmar på en utrikes tjänsteresa eller under vistelse utomlands som utsänd arbetstagare ersätts i enlighet med denna lag. Det som i denna lag föreskrivs om tjänstemän gäller också republikens president och medlemmarna av statsrådet, personer som står i arbetsavtalsförhållande till staten, personer som deltar i civila och militära krishanteringsuppdrag, personer som avlägger praktik vid en statlig myndighet samt andra personer som på uppdrag av en statlig myndighet reser utomlands.

4 a §

Rätt till ersättning för skada orsakad av covid-19-vaccin

En person som avses i 1 § har rätt att få ersättning för en sjukdom eller skada som sannolikt har orsakats honom eller henne av ett sådant av Europeiska läkemedelsmyndigheten godkänt vaccin som getts för att bekämpa covid-19-pandemin och för vilket Europeiska kommissionen har beviljat försäljningstillstånd (*skada orsakad av covid-19-vaccin*). En förutsättning för att ersättning ska betalas är att utrikesresan eller utlandsvistelsen är avsedd att vara längre tid än tre månader.

Rätt till ersättning föreligger dock inte om den skadade har rätt att få ersättning på basis av en läkemedelsskadeförsäkring som beviljats av Finska Ömsesidiga Läkemedelsskadeförsäkringsbolaget.

4 b §

Ersättning för skada orsakad av covid-19-vaccin

En skada orsakad av covid-19-vaccin ersätts om den skadelidande till följd av skadan har

- 1) varit fortlöpande arbetsoförmögen i minst 14 dagar eller om hans eller hennes kroppsfunktioner annars har varit fortlöpande nedsatta i minst 14 dagar,
- 2) fått bestående men eller sjukdom, eller
- 3) avlidit.

På utbetalning av ersättning tillämpas vad som föreskrivs i 5 kap. 2, 2 a–2 d, 3, 4, 7 och 8 §, 6 kap. 1 § och 7 kap. 3 § i skadeståndslagen (412/1974). Från ersättningen avdras den ersättning som sökanden för samma skada har fått eller uppenbarligen har rätt att få med stöd av 4, 5 – 15 § i denna lag eller någon annan lag eller på basis av en försäkring.

RP 41/2021 rd

På ersättning för skada orsakad av covid-19-vaccin i de fall som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas 10 och 11 §.

Ersättning ska sökas senast den 31 december 2022.

Den maximala ersättningen för en skada orsakad av covid-19-vaccin är fyra miljoner euro för varje skadelidandes del.

Denna lag träder i kraft den 2021 . Bestämmelserna i 4 a och 4 b § gäller till och med den 31 december 2022.

Lagens 4 a och 4 b § tillämpas på sådana skador orsakade av covid-19-vaccin, som har orsakats av ett vaccin som getts tidigast den 1 januari 2021 och för vilka ersättning har sökts under giltighetstiden för 4 a och 4 b § i denna lag.

Helsingfors den 31 mars 2021

Statsminister

Sanna Marin

Kommunminister Sirpa Paatero

Lag

om ändring och temporär ändring av lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om skadeersättningar vid statliga tjänsteresor (530/2017) 1 § 1 mom., sådant
det lyder i lag 959/2020, och
fogas temporärt till lagen nya 4 a och 4 b § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Skada som tillfogats en statstjänsteman och medföljande familjemedlemmar på en utrikes tjänsteresa eller under vistelse utomlands som utsänd arbetstagare ersätts i enlighet med denna lag. Det som i denna lag föreskrivs om tjänstemän gäller också republikens president och medlemmarna av statsrådet, personer som står i arbetsavtalsförhållande till staten, personer som avlägger praktik vid en statlig myndighet samt andra personer som på uppdrag av en statlig myndighet reser utomlands.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Skada som tillfogats en statstjänsteman och medföljande familjemedlemmar på en utrikes tjänsteresa eller under vistelse utomlands som utsänd arbetstagare ersätts i enlighet med denna lag. Det som i denna lag föreskrivs om tjänstemän gäller också republikens president och medlemmarna av statsrådet, personer som står i arbetsavtalsförhållande till staten, *personer som deltar i civila och militära krishanteringsuppdrag*, personer som avlägger praktik vid en statlig myndighet samt andra personer som på uppdrag av en statlig myndighet reser utomlands.

Denna lag träder i kraft den 2021 . Bestämmelserna i 4 a och 4 b § gäller till och med den 31 december 2022.

Lagens 4 a och 4 b § tillämpas på sådana skador orsakade av covid-19-vaccin, som har orsakats av ett vaccin som getts tidigast den 1 januari 2021 och för vilka ersättning har sökts under giltighetstiden för 4 a och 4 b § i denna lag.
